IJTIMOIY-SIYOSIY VA MA’NAVIY SOHALARDA OLIB BORILAYOTGAN TADQIQOT ISHLARI

Axrorjonova Nafisa G‘olibjon qizi
Guliston davlat pedagogika instituti talabasi
Ilmiy rahbar: Misirova Nodira Tavbayevna

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy O‘zbekistonning ijtimoiy-siyosiy transformatsiyasi va ma’naviy tiklanish jarayonlarini ilmiy-nazariy jihatdan o‘rganishga qaratilgan tadqiqot ishlarining mazmun-mohiyati tahlil qilinadi. Muallif so‘nggi yillarda davlat boshqaruvi, fuqarolik jamiyati institutlari va ma’naviy-ma’rifiy sohalarda olib borilayotgan izlanishlarning metodologik asoslarini tadqiq etgan. Maqolaning asosiy mazmuni ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashda ma’naviy omillarning o‘rni, siyosiy jarayonlarni demokratlashtirishda milliy qadriyatlarning ta’siri hamda inson kapitalini rivojlantirishning strategik ahamiyatini yoritishga qaratilgan. Shuningdek, matnda globallashuv va raqamli texnologiyalar asrida milliy o‘zlikni anglash hamda siyosiy ong madaniyatini yuksaltirishga doir olib borilayotgan fundamental va amaliy tadqiqotlarning oraliq natijalari umumlashtirilgan. Maqola yakunida ushbu sohalardagi ilmiy izlanishlarning samaradorligini oshirish va ularning natijalarini davlat qurilishi amaliyotiga tatbiq etish bo‘yicha mualliflik tavsiyalari ilgari surilgan

Kalit so‘zlar: Ijtimoiy-siyosiy islohotlar, ma’naviy mezonlar, transformatsiya, metodologiya, inson qadri, siyosiy madaniyat, strategik tadqiqotlar, jamiyat taraqqiyoti, milliy g‘oya, davlat qurilishi.

Bugungi shiddatli geosiyosiy o‘zgarishlar va mafkuraviy ziddiyatlar davrida har bir davlatning barqaror taraqqiyoti jamiyatning ijtimoiy-siyosiy yetukligi hamda ma’naviy salohiyati bilan uzviy bog‘liqdir. Yangi O‘zbekistonni barpo etishning strategik yo‘nalishlari doirasida ijtimoiy munosabatlarni demokratlashtirish va milliy ma’naviyatni yuksaltirish masalalari davlat siyosatining ustuvor vazifasiga aylandi. Prezident Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek: “Agar jamiyat hayotining tanasi iqtisodiyot bo‘lsa, uning joni va ruhi ma’naviyatdir. Biz Yangi O‘zbekistonni barpo etishda ikkita mustahkam ustunga – bozor tamoyillariga asoslangan kuchli iqtisodiyotga hamda ajdodlarimizning boy merosi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan kuchli ma’naviyatga tayanamiz”. Ushbu konseptual yondashuv ijtimoiy-siyosiy sohalarda olib borilayotgan tadqiqotlarning metodologik asosi bo‘lib xizmat qilmoqda. Hozirgi kunda ijtimoiy-siyosiy va ma’naviy sohalarda olib borilayotgan tadqiqot ishlari “Inson qadri uchun" tamoyilini hayotga tatbiq etishning ilmiy-nazariy asoslarini yaratishga qaratilgan. Mazkur izlanishlar

markazida davlat boshqaruvida shaffoflikni ta’minlash, fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirish hamda yosh avlodni global axborot xurujlaridan himoya qiluvchi “ma’naviy qalqon”ni shakllantirish kabi dolzarb masalalar turibdi. Davlatimiz rahbarining “Ma’rifatga qarshi jaholat, g‘oyaga qarshi g‘oya” tamoyili asosida ilgari surgan g‘oyalari tadqiqotchilar uchun jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni saqlash va ma’naviy xavfsizlikni ta’minlashning asosiy drayveriga aylandi. Bu jarayonda milliy o‘zlikni anglash va zamonaviy demokratik tamoyillarni uyg‘unlashtirish orqali inson kapitalini sifat jihatidan yangilash ustuvor ahamiyat kasb etmoqda.

Ushbu maqolaning dolzarbligi ijtimoiy-siyosiy islohotlar va ma’naviy transformatsiya jarayonlarining o‘zaro dialektik bog‘liqligini tizimli tahlil qilish zarurati bilan belgilanadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi — sohada erishilgan ilmiyx natijalarni umumlashtirish, mavjud muammolarni aniqlash va kelgusida "ijtimoiy barqarorlik — siyosiy yetuklik — ma’naviy yuksalish" zanjirini yanada mustahkamlash bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqishdan iboratdir. Zero, ma’naviy mezonlar siyosiy modernizatsiyaning "ruhi" sifatida davlat va jamiyat o‘rtasidagi ishonchni mustahkamlovchi hamda islohotlarning xalqchilligini ta’minlovchi eng muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Yangi O‘zbekistonni barpo etishning hozirgi bosqichida ijtimoiy-siyosiy munosabatlarni modernizatsiya qilish jarayonlari bevosita inson omili va uning ma’naviy kamoloti bilan bog‘liq holda kechmoqda. Davlat va jamiyat o‘rtasidagi munosabatlarning yangi sifat bosqichiga ko‘tarilishi, xususan, Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan "Davlat — inson uchun" tamoyili siyosiy tizimning mazmun-mohiyatini butunlay o‘zgartirdi. Ushbu transformatsiya jarayonida siyosiy barqarorlik faqatgina ma’muriy boshqaruv mexanizmlari orqali emas, balki fuqarolarning ijtimoiy faolligi, huquqiy ongi va siyosiy madaniyati yuksaliishi orqali ta’minlanmoqda. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, kuchli fuqarolik jamiyatini shakllantirishda "kuchli davlatdan — kuchli fuqarolik jamiyati sari" o‘tish konsepsiyasi jamiyatning barcha qatlamlari manfaatlarini ifoda etuvchi eng maqbul ijtimoiy model bo‘lib xizmat qiladi. Ayniqsa, parlamentarizmning kuchaytirilishi va mahalliy kengashlarning vakolatlari kengayishi siyosiy qarorlar qabul qilishda xalq ishtirokini yangi bosqichga olib chiqdi, bu esa siyosiy tizimning xalqchilligini ta’minlovchi asosiy omildir.

Ijtimoiy-siyosiy islohotlarning barqarorligini ta’minlovchi eng muhim tayanch nuqtasi shubhasiz ma’naviy-ma’rifiy sohadagi yangilanishlardir. Ma’naviyat bugungi tadqiqotlarda shunchaki madaniy merosni saqlash vositasi emas, balki milliy yuksalishning strategik resursi va jamiyatning “ichki immuniteti” sifatida talqin qilinmoqda. Davlatimiz rahbarining “Ma’naviyat bo‘lmagan joyda hech qachon adolat bo‘lmaydi” degan konseptual qarashlari korrupsiyaga qarshi kurashish, qonun ustuvorligini ta’minlash va ijtimoiy adolatni qaror toptirishda axloqiy mezonlarning naqadar fundamental ahamiyatga ega ekanligini isbotlaydi. Shu boisdan ham, hozirgi ilmiy izlanishlar markazida milliy o‘zlikni anglashni zamonaviy demokratik qadriyatlar bilan uyg‘unlashtirish, yoshlar ongida mafkuraviy xurujlarga qarshi mustahkam g‘oyaviy qalqon yaratish masalalari ustuvor o‘rin egallamoqda. Oila, mahalla va ta’lim muassasalarining uzviy hamkorligi jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni saqlashning kafolati sifatida ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berilmoqda. Shu bilan birga, ijtimoiy-siyosiy va ma’naviy sohalardagi tadqiqotlarning amaliy natijadorligi inson kapitalini sifat jihatidan yaxshilashda yaqqol namoyon bo‘lmoqda. Sotsiologik tahlillar aholining ijtimoiy kayfiyati bevosita davlat siyosatining insonparvarlik darajasiga bog‘liqligini ko‘rsatadi. Prezidentimizning “Yangi O‘zbekiston — maktab ostonasidan, ta’lim-tarbiya tizimidan boshlanadi” degan g‘oyasi asosida ijtimoiy tadqiqotlar bugun ta’lim sifati, xotin-qizlar faolligi va yoshlarning intellektual salohiyatini oshirishning innovatsion mexanizmlarini ishlab chiqishga yo‘naltirilgan. Raqamli jamiyat sharoitida axborot madaniyatini shakllantirish va raqamli ma’naviyatni yuksaltirish masalalari zamonaviy ilmiy izlanishlarning yangi bosqichini tashkil etmoqda. Bunday kompleks yondashuv jamiyatda bag‘rikenglik muhitini mustahkamlashga, radikal qarashlarning oldini olishga va “ijtimoiy barqarorlik — siyosiy yetuklik — ma’naviy yuksalish” zanjirining uzviyligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining hozirgi bosqichida ijtimoiy-siyosiy va ma’naviy sohalarda olib borilayotgan tadqiqotlar jamiyatni modernizatsiya qilishning ilmiy fundamentini tashkil etadi. Olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, davlat boshqaruvi tizimidagi

islohotlar va demokratik yangilanishlar jamiyatning ma’naviy yetukligi bilan hamohang kechsa gina, ko‘zlangan strategik natijalarni beradi. Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan “Yangi O‘zbekiston — ma’rifatli jamiyat” konsepsiyasi nafaqat siyosiy barqarorlikni ta’minlash, balki xalqimizning intellektual salohiyatini milliy yuksalishning asosiy drayveriga aylantirishga xizmat qilmoqda. Zero, ma’naviy qadriyatlar va siyosiy madaniyat uyg‘unligi korrupsiyadan xoli, inson qadri ulug‘lanadigan adolatli jamiyat qurishning eng ishonchli kafolatidir. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, bugungi kunda ijtimoiy-siyosiy jarayonlarni ilmiy o‘rganishda inson kapitaliga sarmoya kiritish va yoshlar ongida mafkuraviy immunitetni kuchaytirish eng ustuvor yo‘nalish bo‘lib qolmoqda. Davlatimiz rahbarining “Biz uchinchi Renessans poydevorini barpo etishni o‘z oldimizga ulug‘ maqsad qilib qo‘ygan ekanmiz, buning uchun yangi Xorazmiylar, Beruniylar, Ibn Sinolar, Ulug‘beklar, Navoiylar va Boburlarni tarbiyalab beradigan muhit va sharoitlarni yaratishimiz kerak” degan fikrlari ushbu sohadagi tadqiqotlarning istiqbolli vazifalarini belgilab beradi. Kelgusida ijtimoiy-siyosiy munosabatlarni raqamli transformatsiya qilish va ma’naviy-axloqiy mezonlarni huquqiy normalar bilan uyg‘unlashtirish masalalari ilmiy izlanishlarning yanada chuqurlashishini taqozo etadi. Umuman olganda, ijtimoiy-siyosiy va ma’naviy sohalardagi ilmiy tadqiqotlarning amaliyot bilan bog‘liqligini kuchaytirish — jamiyatda barqaror rivojlanish sur’atlarini ta’minlashning muhim omilidir. Ma’naviy yangilanishni siyosiy modernizatsiyaning "ruhi" deb qabul qilish, islohotlarning nafaqat huquqiy, balki kuchli axloqiy asosga ega bo‘lishiga olib keladi. Bu esa, o‘z navbatida, O‘zbekistonning jahon hamjamiyatida demokratik va ma’rifatparvar davlat sifatida nufuzini yanada oshirishga, eng muhimi, xalqimizning hayotdan rozi bo‘lib yashashini ta’minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2023.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021.
3. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2017.
4. Mirziyoyev Sh.M. Ma’naviy-ma’rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. PQ-5040-son qarori, 2021-yil 26-mart.
5. Abulqosimov H.P. Inson kapitalini rivojlantirish – jamiyat taraqqiyotining asosi. – Toshkent: “Akademiya”, 2022.
6. Zunnunov A. Ma’naviyat asoslari. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: “Sharq”, 2020.
7. Jo‘rayev N. Siyosiy mafkura va jamiyat transformatsiyasi. – Toshkent: “Falsafa va huquq”, 2023.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik va mintaqalararo tadqiqotlar markazi materiallari (2024-2025 yillar to‘plami).